

LANGS LANGE LIJNEN:

RIJSWIJKSEWEG

*Het Wachtje omstreeks 1835
(foto Collectie Haags gemeentearchief)*

*Het Wachtje nu
(foto Casper de Weerd)*

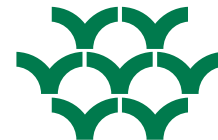
Veel wordt de laatste jaren gesproken over de skyline van Den Haag. De iconische hoge torens die de stad het aanzien geven van een Manhattan aan de Haagse Vliet. Die skyline zou er niet zijn als er geen tegenhanger was in het horizontale vlak. Het patroon van wegen en pleinen waarlangs wij van A naar B snellen in de jachtige stad. Lang niet altijd zijn wij ons dan bewust van de plek waar we eigenlijk zijn. In een serie artikelen beschrijven wij daarom een aantal lange lijnen die onze stad kenmerken. In het vorige nummer van ons Den Haag (2021.01) was dat de Laan van Meerdervoort. Dit keer hebben wij het over de Rijswijkseweg.

We beginnen bij het historische begin, het Rijswijkseplein. In de negentiende eeuw heette het nog Haagweide, en werd het gebruikt als vuilstortplaats of weidegebied. Voor een betere toegang tot het Zieken werd een deel ervan tot plein omgevormd. Hier kwam men over een zandweg de stad binnen. Of met de trekschuit, over het water van de Haagse Vliet, die al in 1345 was gegraven. Op deze plek, waar weg en water samenkomen, staat sinds 1828 het 'Wachtje', een wit gebouwtje dat als nietig erfstuk uit dit verleden is overgebleven. Daar diende men invoerrechten af te dragen voor de goederen die men de stad wilde binnenbrengen. Later, in 1871, werd het de plek waar kinderen werden ingeënt tegen

de pokken en van 1933 tot 1983 zat er een café-restaurant, Het Paviljoen geheten.

Vanaf 1843 lag de stadsgrens verder zuidoostwaarts, bij de Laak, en in 1901 nog verder, bij de Broeksloot. De weg groeide met de stad mee en werd steeds verder doorgetrokken. Er kwam een paardentram met een remise en stallen. Om het verkeer van de vele nieuwe stadswegen op te vangen werd de weg behalve verlengd ook steeds verbreed. In 1907 werd de straatnaam officieel gevestigd. Tussen de Laak en de Broeksloot werd het Rijswijkseweg, vanaf de Broeksloot Haagweg. En zo is het nu nog steeds. De gemeentegrens wordt hier gemarkeerd door de wisseling in de naam, alleen loopt behalve de weg ook de stad door, omdat ook Rijswijk groeide en haar bebouwing tegen Den Haag aan kwam te liggen.

Het was de aantrekkingskracht van het landelijke bestuurscentrum, het Hof van de Graaf van Holland, die deze lange lijn voortbracht. Tot 1670 een onbegaanbaar traject, dat toen als een van de eerste in Nederland werd verhard en waar tol geheven werd voor het noodzakelijke onderhoud. Na de paardentram van 1866 kwam er in 1887 een stoomtram en sinds 1923 een elektrische tram. Nog heel lang reed lijn 1 er over de volle lengte, totdat de tramtunnel bij station

Hollands Spoor in 2004 gereed kwam en er vanaf de Broeksloot een paralleltraject nodig was.

Volgen wij de Rijswijkseweg naar de Haagweg en verder, dan komen we voorbij Rijswijk over de Hoornbrug, via de Laan van Hoornwijk en de Laan van Delfvliet, langs het knooppunt Ypenburg, tot bij Delft. Zo lang is de lijn. Een regionale verbinding die in Den Haag doordringt tot in het stadshart, zonder dat daar ooit verkeersdoorbraken voor nodig waren. Resultaat van beleid dat doorgaand verkeer bundelde op een hoofdweg, waardoor aanpalende buurten verkeersluw konden blijven. Nu is de functie van verbindingroute met de Randstad overgenomen door de Utrechtsebaan, en onlangs door de Rotterdamsebaan met de Victory Boogie Woogietunnel. Maar binnen de stad is het nog steeds een herkenbare as, die vanwege het brede wegprofiel het karakter heeft van een uitvalsweg. De bijbehorende hardheid van de leefomgeving was ooit onafwendbaar, maar nu niet meer. Er is ruimte voor groen, bijvoorbeeld een beplante middenberm en een flinke rij toekomstbestendige bomen.

Keren we aan het einde van de Haagweg op de Hoornbrug terug naar het centrum, dan is de oriëntatie op het stadscentrum al van verre duidelijk. De Haagse Toren, ook bekend als het Strijkijzer, steekt boven alles uit. En staande op deze brug is het aardig te weten dat al in 1340 melding werd gemaakt van de 'Hoornbrugge'. De Graaf van Holland hief er tol. In 1601 werd de houten brug vervangen door een brug met twee bogen van steen. Hier werden de gasten van het hof verwelkomd door de Staten van Holland. Steeds werd de brug aan de eisen van het toegenomen verkeer aangepast, met een draaimechanisme en grotere draagcapaciteit, met elektrische aandrijving en meer rijstroken. De laatste versie werd, enigszins vertraagd door de oorlog, in 1944 in gebruik genomen.

Vanaf dit punt terug naar het Rijswijkseplein komen wij eerst door Rijswijk met links de woonwijken van het oude Rijswijk, het parkje Hofrust en het oude stadhuis en aan de rechterkant de woningen van de wijken Leeuwendaal en Cromvliet. Voorbij de Broeksloot, het kruispunt met de Jan

Haagweg en Rijswijkseweg, met het Strijkijzer aan de horizon (foto Elsbeth van Hijckama Vlieg)

Het Schipperskwartier (foto Casper de Weerd)

van der Heijdenstraat, zijn we weer in Den Haag, in de wijk Molenwijk. Hier veroorzaakt de Rijswijkseweg een tweedeling. De zuidwestkant links loopt tot aan het Lorentzplein en wordt de Punt genoemd. Een wijk die in de jaren negentig stevig werd vergroend door de aanleg van het buurtpark Deimanstraat-Drebbelstraat. Twee hele bouwblokken werden er voor gesloopt. Aan de Rijswijkseweg bepaalt een hoeveelheid bedenkelijke massagesalons het straatbeeld. Daar heeft de gemeente nu de rem op gezet. Aan de overkant bevindt zich achter de gesloten gevelwand een ruim opgezette woonwijk, met langs de Noordpolderkade een mooie lange groenstrook. Wij treffen er het druk bezochte Ketelveld, met speelweides en sportvelden, een Cruijff Court en een Richard Krajicek Playground. Iets wat je, verstopt achter de drukke weg, niet meteen zou verwachten.

Vorbij de Laakweg en de Goudriaankade komen wij in het multiculturele Schipperskwartier. Het bestaat uit een oud en een nieuw deel, ook al door de Rijswijkseweg gescheiden. Nieuw is de westkant die tot aan de Haagse Hogeschool strekt en vooral bestaat uit koopappartementen in hoogbouw. Het oude deel, aan de oostkant, heeft slechts zes straten en wat kleine stukjes groen. De oude krotten en hofjes van vroeger zijn hier in 1982 vervangen door maisonnettes van Staedion. Dat het er nu allemaal zo bijstaat is te danken aan het verzet van de buurt tegen de toenmalige plannen om er een kantorenlocatie van te maken. Bewonersgroep Het Vergeten Dorp kreeg het voor elkaar om in plaats

daarvan betaalbare woningen te krijgen. Wat van de oude plannen overbleef is het zogenaamde Spiegelpaleis, wat nu vreemd afsteekt tegen de rest.

Ook staat er uit vorige tijden het monumentale Stationspostkantoor, dat in 1997 zijn functie verloor toen de PTT het spoor inruilde voor de vrachtwagen. Maar nu komt de post er terug. Het wordt het nieuwe hoofdkantoor van PostNL.

Terug op het Rijswijkseplein ervaren we de dominante verkeersstromen, die er uit alle richtingen samenkomen. Een uitdaging voor iedere verkeerskundige stedenbouwer. Hoe er ook aan gesleuteld is, altijd bleef het druk. Dat zal niet afnemen met de nieuwe bouwprojecten van 'Haagvlietpoort', waar de gemeenteraad onlangs de uitgangspunten voor heeft vastgesteld. Daarvan zijn de plannen voor 'The Grace' al heel concreet. Het is een project met twee torens van 150 en 180 meter, op de plek van het Spiegelpaleis. Waarin behalve woningen ook kantoorfuncties, commerciële voorzieningen en een parkeerkelder komen. Wij zijn benieuwd hoe in deze beperkte ruimte het lot van de woonboten aan de Bontekoekade zal uitpakken. En ook hoe op het plein de toegevoegde verkeersstroom vanuit de totale ontwikkeling van Haagvlietpoort zal worden ondergebracht. Het zal puzzelen worden.

[Elsbeth van Hijlckama Vlieg](#)

Werkgroep Stads groen en Stadsbeeld

stadsbeeldenstads groen@vriendenvandenhaag.nl